

Toalett-tilsyn 2009

ved grunnskoler - Bodø kommune

Helse- og miljøtilsyn Salten IKS

Notveien 17, 8013 Bodø

Tlf. 40 00 77 77 e-post: post@hmts.no Org.nr. 986 504 907 www.hmts.no

Innledning

Helse- og miljøtilsyn Salten og kommuneoverlegen i Bodø kommune ble på høsten 2008 enige om at det skulle prioriteres å gjennomføre tilsyn på skolenes toaletter i Bodø kommune. Dette på bakgrunn av signaler som kommuneoverlegen hadde mottatt om at enkelte av skolenes toaletter ikke tilfredsstilte kravene i §23 om sanitære forhold i forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler.

I november/desember 2008 ble problemstillingen aktualisert ved medieoppslag rundt toalettforholdene på Aspåsen skole.

Helse- og miljøtilsyn Salten har nå gjennomført tilsynsrunden på alle skolene i Bodø kommune, bortsett fra Helligvær og Landegode skoler. Vi har imidlertid vært i telefonisk kontakt med rektorene ved disse to skolene.

Vi har skrevet rapporter for de enkelte skolene, som finnes vedlagt. Imidlertid gir denne tilsynsrunden grunnlag for noen generelle kommentarer om de forholdene som vi har vurdert, og hva vi har funnet.

Kapasitet

Norm for toalettkapasitet:

Når det gjelder antall toaletter i forhold til antall elever anbefales det som minimum å ha:

- for *gutter*, enten ett vannklosett pr. 30 og en urinalstandplass á 50 cm. pr. 20-30 gutter, eller ett vannklosett pr. 20 gutter.
- for *jenter*, minst ett vannklosett pr. 20 jenter

Vi stiller krav om at denne normen følges når nye skoler planlegges, eller ved totalrenovering. Den er også grei å forholde seg til hvis det oppstår situasjoner der kapasiteten oppleves som for dårlig.

Ingen av skolene har meldt at de har problemer med toalettkapasiteten. I vår gjennomgang av skolene i Bodø kommune har vi funnet en skole som har 36-37 elever pr toalett (Alstad barneskole), uten at de opplever å ha kapasitetsproblemer. Vi ser ingen grunn til å kreve at kapasitetsnormen skal oppfylles, så lenge skolen ikke opplever å ha kapasitetsproblemer.

Det er kanskje viktigere at skolen tenker igjennom hva de skal gjøre hvis noen av de relativt få toalettene de har f.eks. går tett, eller av andre årsaker må tas ut av drift, slik at kapasiteten reduseres ytterligere. Det er også viktig at vi som tilsynsmyndighet har fokus på toalettkapasiteten hver gang vi besøker denne skolen.

Vedlikehold/Fukt

Det helt klart verste toalettet vi har sett på vår runde, er guttetoalettet på småsida til Aspåsen skole. Denne skolens toalettforhold er omtalt i en egen sak som ble behandlet av oss i desember 2008, og er derfor ikke omtalt i denne rapporten. Toalettene ved Aspåsen skole er i dag under renovering. Vi har heldigvis ikke sett vannlekkasjer av denne typen på andre skoler i Bodø kommune.

Noen skoler hadde imidlertid selv stengt av enkelttoaletter som de hadde problemer med. Østbyen skole hadde 4 toaletter som var ute av drift. På toalettene i gymsgarderobene ved Østbyen skole var det også tydelige tegn på fuktproblemer – malingen flakket av i taket.

På Kjerringøy skole har de problemer med saltutslag som trolig skyldes fukt fra grunnen, og dårlig drenering. Fuktproblemene og saltutslaget representerer en vedlikeholdsmessig utfordring. Skaug oppvekstsenter har også problemer med saltutslag på toalettene i kjelleren.

Båser

Det er fortsatt fellestoaletter med båsløsninger på enkelte skoler. Tilbakemeldingene vi har fått fra de skolene som har slike løsninger, er forskjellige: på noen skoler opplever de problemer med at elever kikker over og under båsveggene, mens man ved andre skoler ikke opplever dette problemet.

Toalettbesøk er i sin natur en ”privatsak”, og en situasjon der de aller fleste ønsker å ha fred og ro. I noen tilfeller har vi spurt elevene om deres syn på båsinnstilling på toalettene, og stort sett fått som tilbakemelding at de opplever båsstoalettene som ”for lite private”.

Ved noen skoler har man en blanding av fellestoaletter m/bås og enkelttoaletter. På disse skolene har de elevene som opplever fellestoaletter som et dårlig alternativ, muligheten til å bruke enkelttoalettene. For disse skolene blir det ikke et prekært behov for å gjøre noe med båsløsningene. På andre skoler har man nesten bare fellestoaletter med båser, der behovet for raskt å gjøre noe med båsene blir større.

Vi er av den oppfatning at båsstoaletter bør høre historien til, men ser ikke at vårt lovverk gir oss hjemmel til å pålegge skoler å ha kun enkelttoaletter. Vi vil likevel sterkt anbefale at kommunen går over til løsninger med enkelttoaletter på alle skolene.

Låser på toalettdører

Vi har sett mange tilfeller av at elever klager på låsene som er på toalettdørene, fordi de er enkle å dirke opp. I noen tilfeller vil det være nødvendig for skolens personale å kunne åpne en låst toalettdør. Imidlertid bør låsesystemene være såpass ”dirkefrie” at ikke hvem-som-helst på en enkel måte kan åpne en låst toalettdør utenfra.

Belysning

Norm for belysningsstyrke på et toalett: 200 lux (i hht. Lyskulturs luxtabell)

Det er primært ved toalettskåler, urinaler/pissoarer og håndvaskene at lysstyrkenormen er på 200 lux. De målingene vi har foretatt har derfor vært konsentrert til disse punktene i de toalettrommene vi har besøkt.

Når man gjennomfører kontroll av belysningsstyrke er det normalt slik at lysene skal stå på i en time før målingene gjennomføres. Dette fordi mange armaturer ikke lyser med full styrke like etter at de er slått på. På toaletter er det ofte slik at lysene er avslått når de ikke brukes. Når så toalettene tas i bruk må nødvendigvis lysstyrken opp i 200 lux ila. noen få minutter (den tida den enkelte er der). Målingene er derfor i mange tilfeller utført et par minutter etter at lyset ble slått på.

Vi har funnet veldig mange toalettrom som ikke tilfredsstillers lysstyrkenormen. For mange av de toalettrommene der vi har påpekt at belysningen er for dårlig, vil det trolig være

tilstrekkelig at vaktmesteren skifter pærer/lysrør, evt. bruker en noe høyere watt-styrke på lyskilden, for å tilfredsstillе normen.

For de toalettene som har dårligst belysning, vil det være behov for å gjøre noe med armaturene. Blant annet er det mange fellestoalletter der lysstyrken er grei i fellesarealet, mens det er meget lav lysstyrke inne på toalettbasene.

På mange av skolene som har fellestoalletter, finnes fellestolettene i skolens kjeller. Vi har fått en rekke tilbakemeldinger på at spesielt de minste elevene synes det er skummelt med mørke fellestoalletter i kjelleren.

Et annet moment er at en skole som ble bygget så sent som i 2006 (Misvær skole) har for svak belysning på mange av toalettene. Det er viktig at man får med luxtabellen til Lyskultur som grunnlag i entreprisene, når det bygges nye bygg.

Håndvasker

På vår runde har vi sett nærmere på hvilke muligheter som finnes for å vaske hendene etter dobesøk, vi har også notert oss om det finnes såpe- og papirdispensere i umiddelbar nærhet til håndvaskene.

Vi har sett mange typer armaturer på håndvaskene, alt fra håndvasker med to separate kraner – en for varmt vann, og en for kaldt, til fotocellestyrte armaturer.

Vi vil helt klart anbefale at løsningene med separate kraner byttes ut med mer moderne løsninger, der det er bedre muligheter til å holde kontroll på vanntemperatur. Ettgrepsarmaturer gir også bedre muligheter for den enkelte eleven til å kontrollere vanntemperaturen enn togrepsarmaturer gjør.

Lukt

På noen toalletter har vi lagt merke til urinlukt. Dette er primært knyttet til guttetoalletter, og ofte der det er urinaler/pissoarer, men også noen tilfeller der det er vanlige toalettskåler. Det som er felles for disse tilfellene er at det ikke er synlige skader/lekkasjer på toalettene, så det må være andre forhold som spiller inn på at luktproblemet oppstår. Derfor er vi opptatt av at det må undersøkes nærmere hva som er årsaken til at luktproblemene er der.

Handikap-toalletter

Bodø kommune er delt inn i skolekretser – hvis den enkelte skolen får handikappede elever, skal skolen være tilrettelagt for eleven. Det har nylig trådt i kraft en lov som skal styrke funksjonshemmedes rettigheter i forhold til tilrettelegging. Støver skole har rullestolrampe, men mangler HWC. Kjerringøy skole har heller ikke HWC.

Renhold

I rapportene for de enkelte skolene har vi kommentert hvis gulv- og veggflater er oppsprukket, eller på annet vis bidrar til å vanskeliggjøre rengjøringen.

Vi har ikke lagt merke til dårlig utført renhold på denne tilsynsrunden. I noen tilfeller har vi funnet håndtørkepapir strødd utover toalettgulvet, og andre tilfeller av oppbløtt papir som har hengt både i tak og på vegger. Vi har også sett ett eksempel på at enkeltelever har tisset på gulvet, og flere av de vi har snakket med har fortalt at dette ikke er uvanlig.

Det er et krav om daglig renhold på toalettene, hvilket vi oppfatter at skolene har. Likevel vil tilgrisingen være et problem for de elevene som har behov for å bruke toalettet senere på dagen, helt fram til det daglige renholdet av toalettet blir utført. Det er viktig at de enkelte skolene tar tak i disse problemene når de inntreffer.

Internkontroll

En av de begrensningene vi har som tilsynsmyndighet ved ”inspeksjonstilsyn”, er at vi kun får dannet oss et inntrykk av toalettforholdene ved skolen den ene timen vi er på besøk. Det er ikke sikkert at vi ila. denne timen får fanget opp alle momenter som er negative for de hygieniske forhold ved skolens toaletter.

Forskriften har imidlertid en bestemmelse om internkontroll. Denne bestemmelsen pålegger den enkelte skole og rektor å selv passe på at bl.a. toalettforholdene er tilfredsstillende for elevene. I den grad at skolen avdekker kritikkverdige forhold ved toalettene som skolen ikke har mulighet til å løse/utbedre på egenhånd, må dette meldes til byggeier.

Hvis de kritikkverdige forhold ikke blir utbedret etter at de er meldt, er det også slik at skolen v/rektor har en plikt på seg til å orientere den kommunale helsemyndigheten om problemet, slik at helsemyndigheten eventuelt kan kreve utbedringstiltak der dette er nødvendig. Rektors orienteringsplikt gjelder også overfor elevenes foreldre/foresatte. Orienteringsplikten er hjemlet i §5 i forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler.